

25.01.24р. 31гр. укр. мова

Доброго дня! Тема уроку. Орфограма. Орфографічна помилка. Принципи української орфографії.

Увага! Виконані завдання надсилати за електронною адресою:
moshev2020@icloud.com

ХІД УРОКУ

ТЕОРЕТИЧНА ЧАСТИНА

1. Типові орфографічні помилки у
творах <https://www.youtube.com/watch?v=tUBKqRldYtY>

2. Експрес-урок з О. Авраменком. Хіт-парад орфографічних негараздів
<https://www.youtube.com/watch?v=BF3kqDmr8yA>

Відомого французького письменника М. Пруста викликав на дуель безграмотний писака. Даючи свою візитну картку, він сказав М. Прусту:

— Надаю вам право вибору зброї.

— Чудово,— відповів Пруст,— обираю орфографію. Ви вбиті. Ми з вами навчаємося для того, щоб ви ніколи не опинилися.

на місці цього безграмотного писаки. Наша робота протягом 20 годин буде стосуватися безпосередньо розділу мовознавства, що називається *орфографія*.

3. Робота з підручником

Вивчення параграфу 22 (с. 88-90) «Принципи української орфографії».

ПРАКТИЧНА ЧАСТИНА

1. Дослідження-спостереження

► Прочитайте слова. Розподіліть подані слова на чотири колонки за принципами написання слів: а) фонетичним; б) морфологічним; в) традиційним; г) смисловим.

Юний, молодий, солдатський, проте, на гору, прапор, кишень, розжарений, забагато, стежка, по-нашому, просьба, яма, Надія, левада.

2. Термінологічна робота

► Поясніть значення термінів.

Орфограма, види орфограм (буквені й небуквені), орфографічна помилка, орфографічна грамотність, орфографічний словник.

3. Орфографічна робота

- ▶ Уставте пропущені букви, доберіть перевірні слова.

Бага..тво, лю..ство, грома..ський, студен..ський, гіган..ський, тури..ський, пропаганди..ський, моло..ьба, про..ьба, лі..ба, кі..ті, дал..ч, вел..ч.

4. Вибірково-розподільна робота

- ▶ Уставте з або с. Слова запишіть у дві колонки:

1) зі вставленою буквою з; 2) зі вставленою буквою с.

- ▶ Подані слова пишуть за одним принципом чи різними?

Ро..пис, вро..сип, ..кат, ..цементувати, ро..чин, ..формувати, ..тискач, ..чепити, ро..кис, ..прожогу, ..пад, бе..крилість, не..терпно, ..сох, ро..сунув, ..чавити, ..хов, ро..сіл, ..шити, не..проста, ро..тин, бе..платно.

5. Робота з текстом

- ▶ Прочитайте текст. Визначте стиль мовлення.
- ▶ Сформулюйте проблеми, які порушує автор тексту.
- ▶ Складіть монологічне висловлювання на тему «Негативний вплив середовища на здоров'я людини».

Урбанізація (від латин. *urbanos* — міський) — процес розростання міст і збільшення кількості міського населення, підвищення ролі міст у соціально-економічному й культурному житті суспільства. Сучасний побут людини, її житло насичені різноманітними джерелами небезпеки, що характерні й для виробничого середовища. Найінтенсивніше вони проявляються на урбанізованих територіях — у містах і селищах. Місто нагадує екосистему з власною інфраструктурою, динамікою та метаболізмом. Подібно до того, як повітря та ґрунт у лісі формуються під впливом рослин і тварин, зміни в міському середовищі є основою законів діяльності в містах.

Один із негативних впливів урбанізованого середовища на людину — шум. Звук завжди був супутником людини. Людина насолоджується шелестом листя, дзюрчання струмка сповнює її душу спокоєм, під шум дощу вона засинає. Однак не всі звуки є бажаними. Звуки, щодо яких використовують термін «шум», є небажаними, вони виникають унаслідок людської діяльності (наприклад, рух транспорту, виконання виробничих дій у промисловості й ін.). Найпоширенішим наслідком шуму є роздратованість. Це відчуття з'являється не тільки через перешкоджання спілкуванню та сну, а й унаслідок зовнішнього впливу під час різних видів діяльності. Шум негативно впливає на здоров'я, спричиняє порушення сну, позначається на його тривалості та якості, що призводить перебування людини в постійному фізіологічному стресі. Як наслідок, можуть розвиватися серцево-судинні захворювання. Також спостерігається негативний вплив шуму на розумові здібності, ефективність і продуктивність праці. Шум здебільшого недооцінюють як екологічну проблему. Одна з причин полягає в тому, що людське вухо може пристосовуватися до

різних рівнів шуму. Проте цей стан поступово призводить до глухоти та низької чутливості до широкого спектра звуків. Можна зробити висновок, що шум діє як стресовий чинник на здоров'я людини, оскільки спричиняє підвищення кров'яного тиску та часте серцебиття (*За підручником «Основи здоров'я» Н.М. Поліщук*).

6. Робота з таблицею

► Заповніть другу колонку таблиці прикладами.

Назви орфограм	Приклади
Ненаголошені [е], [и] в корені слова	
Правопис складних слів	
Уживання знака м'якшення й апострофа	
Правопис особових форм дієслів	
Правопис прислівників	
Правопис часток	

7. Диктант із коментуванням

► Уставте, якщо потрібно, пропущені букви, поясніть орфограми.

Швидкіс..ний, якіс..ний, улес..ливий, осві..читися, хвас..ливий, контраc..ний, щас..ливий, блис..нути, аген..ство, волейболіс..ці (давальний відмінок від волейболістка), заїз..ний, їж..жу (від їздити), учас..ник, заздріс..ний, ус..ний, випус..ний, стис..нути, щотиж..ня, студен..ський, студен..ство, очис..ний, скатер..ка, буревіс..ник, п'я..десять.

8. Робота з текстом «Знайди помилку!»

► Попрацюйте коректором. Виправте орфографічні помилки.

► Напишіть назви орфограм, на які допущено помилки.

Везначним містцем України є острів Хортиця — цитадель запорізького казачтва. Відвідувачів тут преваблює все: краса природи, і гучне бойове минуле, і цікаві експозиції місцевих історичних музеїв.

Хоча сліди козацького міста-фортеці не дійшли до наших днів, на його місці вітворений історико-культурний комплекс «Запорізька Січ», що дає уявлення про те, яким було козацьке поселення за часів його існування. Макет Січі розроблено за історичними документами та за участі вчених-істориків. Комплекс складається з дерев'яної фортеці з муром і дозорними вежами. Усередені фортеці розміщені курені, де козаки селилися за географічною ознакою: хто звідки родом. Крім того, на острові є великий Музей історії

запорізького козацтва, експозиція якого охоплює історію Хортиці і в докозацькі часи (За О. Беліковим).

9. Словниковий диктант

► Запишіть під диктовку слова, поясніть орфограми.

Віддзеркалення, вранці, переді мною, Сонячна система, Вишневі усмішки, прив'ялений, предковічний, приклеїти, безсмертя, понадхмарний, міжпланетний, передчуття, обсмажити, спершу, неспроста, коефіцієнт, парашутист, естафета, проект, траєкторія, митрополит, ліцензія, Корсика, синтаксис, Закарпаття, ірраціональний, ралі, бравісимо, інновація, Одісей, бароко, Сусанна, узбережжя, затишшя, лляний, міськком, священник, священний, попідвіконню, речитатив, ожеледь, лебединий, менший, громадянство, кореневий.

10. Самостійна робота

► Запишіть речення. Поясніть орфограми.

1-й варіант

1. Життя моє навік переплелось із радощами й болями народу (Д. Луценко).
2. Днів щасливих ніколи не вдасться забути (Є. Гуцало). 3. Закликала нас щиро жити солов'їна печаль проста (В. Симоненко). 4. Крізь очеретяний шелест я слухаю вірші всевладні (І. Качуровський). 5. Причувається з саду квапливий, гамований шерех (Є. Гуцало). 6. Здолавши безодню й грозу, знайдену радість людям віддай, собі ж залиши сльозу (Г. Коваль).

2-й варіант

1. Люди добрі, таж я щаслива, бо планета моя не вмерла! (О. Омельченко).
2. Безсмертю меж нема в усім живому (Г. Коваль). 3. Любов розвіє зловісні чари, розіб'ють тугу сердець удари (В. Симоненко). 4. Я наслухаю срібний шерех листя, моя задума в ньому шелестить (Г. Коваль). 5. Цвітуть натхненні вишні кучеряво й п'яно (Б.-І. Антонич). 6. А десь текла живуца Сирдар'я, вставала сива постать Кобзаря (Д. Луценко).

Рефлексія

► Заповніть другу колонку таблиці, проаналізувавши роботу на уроці.

Повторили	Навчилися
Дослідили	Труднощі викликало
Зрозуміли	

ДОМАШНЄ ЗАВДАННЯ (НА ВИБІР)

- ▶ Виконайте вправу з підручника 198, 199 (с. 90).
- ▶ Зробіть комп'ютерну презентацію «Принципи української орфографії».
- ▶ Складіть монологічне висловлювання з теми «Роль орфографічної грамотності в житті людини».